

פרשיות מגילת אסתר - יסוד סתומות הרמ"א ופתוחות הקדמונים

לאחרונה הגיעה לידינו עדות חשובה על מגילת רבינו תם מכתב יד קדשו [ועוד גדולי קדמוני רבותינו הצרפתים], שמבואר מתוכה שמקצת פרשיותיה היו פתוחות. עדות זו מאשרת בהחלט את המשתמע בבירור משאר הראשונים שלא היתה ידועה להם עדות על מסורת מרבינו תם שכל פרשיות המגילה הן סתומות. ובכן לפי זה, מקור הפרשיות הסתומות שבתשובת מהר"ם מרוטנבורג צריך בירור וביאור מחדש, וממילא גם דברי הרמ"א המיוסדים על פיו.

כתב יד אשכנזי הידוע כ"חומש רגנשבורג" (כעת כ"י מחזיאון ישראל ירושלים 180/52) עמ' 158:

פתוחות וסתומות של מגילת אסתר והעתקים מכתבי ידו של הרב
ר' יהודה חסיד¹ בן רבינו שמואל חסיד ת"נ ב'ה'
גם ושתי המלכה סתומה: ויאמר המלך לחכמים פתוחה:
ויאמר מומכן פתוחה: אחר הדברים האלה כשך פתוחה:
איש יהודי סתומה: בימים ההם ומרדכי (סס) סתומה: ויאמר המן
[ל]מלך סתומה: אחר הדברי' פתו': ומרדכי ידע סתומה'
ובמגילת של רבינו תם מכתבי ידו² נמצאת פתוחה שורה³
ובמגילת ה"ר יוסף טוב עלם מכתבי ידו נמצאת סתומה
ורבינו אליהו הזקן זכור לטוב זקן זקינו של מרת אמי מסכם
לדברי רבינו תם לעשותה פתוחה שורה:
בלילה ההוא סתומה: ויאמר המלך אחשוורוש סתומה:
ביום ההוא נתן סתומה: ותוסף אסתר סתומה: ויאמר דהנה בית
המן סתומה: ומרדכי יצא סתומה: ואת פרשנדתא סתומה:
עשרת בני המן סתומה: ותכתב אסתר המלכה פתוחה:
ובמגילת רבינו תם מכתבי ידו נמצאת פתוחה שורה
ובמגילת רבינו יוסף טוב עלם סתומה: וישם המלך אחשוורוש סתומה:
והמזדקדק יבא עליו ברכה

פתוחות וסתומות של מגילת אסתר והעתקים מכתבי ידו של הרב
ר' יהודה חסיד¹ בן רבינו שמואל חסיד ת"נ ב'ה'
גם ושתי המלכה סתומה: ויאמר המלך לחכמים פתוחה:
ויאמר מומכן פתוחה: אחר הדברים האלה כשך פתוחה:
איש יהודי סתומה: בימים ההם ומרדכי (סס) סתומה: ויאמר המן
[ל]מלך סתומה: אחר הדברי' פתו': ומרדכי ידע סתומה'
ובמגילת של רבינו תם מכתבי ידו² נמצאת פתוחה שורה³
ובמגילת ה"ר יוסף טוב עלם מכתבי ידו נמצאת סתומה
ורבינו אליהו הזקן זכור לטוב זקן זקינו של מרת אמי מסכם
לדברי רבינו תם לעשותה פתוחה שורה:
בלילה ההוא סתומה: ויאמר המלך אחשוורוש סתומה:
ביום ההוא נתן סתומה: ותוסף אסתר סתומה: ויאמר דהנה בית
המן סתומה: ומרדכי יצא סתומה: ואת פרשנדתא סתומה:
עשרת בני המן סתומה: ותכתב אסתר המלכה פתוחה:
ובמגילת רבינו תם מכתבי ידו נמצאת פתוחה שורה
ובמגילת רבינו יוסף טוב עלם סתומה: וישם המלך אחשוורוש סתומה:
והמזדקדק יבא עליו ברכה

א. הנה הרמ"א באו"ח תרצ"א ס"ב [ע"פ תשובת מהר"ם מרוטנבורג שבהגהות מיימוניות ותה"ד פסקים וכתבים ס"ב כנ] כתב שעושין כל פרשיות המגילה סתומות ואם עשאן פתוחות פסולה. אך בגדולי הפוסקים הראשונים [כר"ת, ר"י חסיד, ראב"ה, אור זרוע, ארחות חיים] ובספר בן-אשר⁴, הללי⁵, תקון רבי יעקב תלמיד הסמ"ג⁶ ועוד קדמונים רבים⁷ נמצאו מקצת פתוחות, ורק מאז מהר"ם מרוטנבורג ובהשפעתו אט אט התפשטו הסתומות בכל מקום, עד שתקופה קצרה אחרי הרמ"א⁸ נשתכחו הפתוחות לגמרי. לכן אמרתי לברר יסוד הרמ"א, ובמה פליגי⁹. בהגהות מיימוניות [מגילה פ"ב אות נ'] כתב: תשובה ממהר"ם זצ"ל בקוצר אשיבך כי ר"ת כתב שמגילה יש לה כל דין ס"ת חוץ מדבר אחד שנקראת אגרת (מגילה יט.) שאם הטיל בה ג' חוטי גידין כשרה, אבל לכל שאר דברים יש לה דין ס"ת למנין שיטיין מ"ח... ובין כל דף ודף כמלא רחב ב' אצבעות וכל פרשיותיה סתומות...

¹ בתקון ספר תורה של ר' יום טוב ליפמן מילהויזן, בעל "ברוך שאמר" שבב"י או"ה סי' לו ("סיני" כרך ס' שבט - אדר ב' תשכ"ז עמ' רנ"ג [17]) כתב: "והנה יש סדר מעניין פתוחות וסתומות חולק בהרבה פרשיות על סדר סתומות ופתוחות של רמב"ם שנעתק מספר החכמ' מדברי ר' יודא חסיד ורוב ספרי' הטובים שמצויין בינינו ע"פ הסדר ההוא נכתבו". למדנו מכאן חשיבות רשימת פרשיות של ר"י חסיד, מאחרי שבימיו (דורו של מהרי"ל), רוב ספרי תורה האשכנזים נכתבו על פי סדרו.
² גם באור זרוע חלק ב' סי' שעג מעתיק תשובת רבינו תם שבה מזכיר ר"ת שכתב ב' מגילות בכתב ידו - אך רשימת הפרשיות שבתקון ראב"ה שם, אינה ממנו כפי הנראה - כי אינן מתאימות לנאמר לפנינו כאן.
³ גם בתקון ספר תורה לרבינו תם הנדפס בסוף מחזור יוטי (עמ' 659) ובתקון ס"ת של ר' יום טוב ליפמן מילהויזן (עמ' רנ"ד) הזכירו צורת פתוחה שורה כצורה בפני עצמה, וכן השואל בשו"ת הרא"ש כלל ג' סי' לו הזכיר צורת "שורות" כצורה נפרדת.
⁴ פרשיות בן אשר החסרות בכ"י לפנינו, נתפרסמו ע"י י. עופר ב"ספר היובל לרב מרדכי ברויא"ר ירושלים תשנ"ב. ע"ש.
⁵ במנחת שי בראשית א, טו, כתב: הללי הסופר הוא היה גבר חכם בעוז המסורת וספור היה בעיר טולטולא כמו שכתב רד"ק פעמים רבות. וכתוב בספר יוחסין שבשנת תקנ"ו כ"ח לחדש מנחם [אב] ה'תת"ה [שמד גדול] במלכות לואון ואז הוציאו משם ספר הארבעה ועשרים שכתב אותם ר' הלל ומשם היו מגייהם כל הספרים ואני ראיתי חלק מהם שנמכרו באפריקה, ובזמני היה ט' מאות שנה שנכתבו. ע"כ. גם המאירי בקריית ספר שלו מאמר שני חלק ב' (עמ' מו) הזכירו לשבח. ע"ש. וכן האור תורה ומנחת שי מרבים להביא ממנו. רשימת פרשיות הללי נעתקו על גיליון כ"י ששון 82 עם מספר רץ של כל פתוחה או סתומה בספר.
⁶ כ"י פרמא 3082/185 (ס' 14387) לר' יעקב ב"ר יצחק תלמיד הסמ"ג נכתב בשנת כ"ד לאלף הששי.
⁷ וכן יש בתנ"ך כ"י "כתר שם טוב" (כ"י ששון 82) של בעל מגדל עוז, ובתנ"ך כ"י של מהר"י אבוהב בעל מנורת המאור. וכן העיר מגיה הראב"ה על תיקון הראב"ה סי' תקמ"ח הערה 31; שאחרי שהעתיק דברי הדרכי משה בתרצ"א סק"ד כתב הוא: אכן במקראות כתב יד ודפוסים קדמונים יש פרשיות פתוחות. גם בספר בהר יראה (נדפס ירושלים תשל"ה, עמ' 37,38) לרבי אליעזר ברגמן (שחי בירושלים בזמן רבי זונדל סאלנט), העיד שבכתבי יד העתיקים שבדק במצרים נמצאו הרבה פתוחות, והיה הדבר לתמיה בעיניו. גם במסורת התורה והנביאים (של רבי פסח פינפר מו"ץ דווילנא עמ' 146) מצא כתבי יד עם פרשיות פתוחות. וכן במגילות כשרות עתיקות שבספריה הבריטית (ע"י "צפונות" יב במאמרי עמ' נז) ישנן פרשיות פתוחות וסתומות וסדורות - ועל כרחק צורות הסדורות נכתבו בדוקא. גם במבוא למקראות גדולות "הכתר" כרך יהושע שופטים עמ' 95* הערה 124 העיר על הא דכל פרשיות המגילה סתומות: "אבל נראה שקביעה זו אינה עולה בקנה אחד עם מצב הפרשיות של מגילת אסתר בכתבי יד של ימי הביניים. ואין אפילו אחד מכתבי יד המדויקים של 'נוסח המסורה' שכל פרשיות המגילה סתומות בו".
⁸ עדיין בחי' הרמ"א (שנת שכ"ה) מצינו תקון סופרים אשכנזי בוורמייזא עם פתוחות: כ"י אקספורד בודלי 37, 186; OPP; מכון התצלומים ס' 33050 - תיקון כתב יד זה נושא עליו הסכמות רבנים! (ועי' עוד אודותיו במבוא לספר "מנהגות וורמייזא" לרבי יודא קירכום עמ' 23,24 ושע"ג).
⁹ בירור ארוך ומקיף עם כל המקורות והראיות בהרחבה, והעונה על רוב ספקות השואלים בנידון, בס"ד התפרסם ב"זכור לאברהם" קובץ תורני תשנ"ג. [יו"ל ע"י בית מדרש "ישיבת אליהו" חולון], ושוב במוריה "קובץ המועדים - חנוכה פורים ותענית" י-ם תשס"ב (עם תוספת קצת טעויות דפוס).

טבלת פרשיות מגילת אסתר [בעיקר מספרי אשכנז¹⁰]

<p>ו"כ"י וטיקן 468</p> <p>פ1=כ"י פרמא 185 (תקון סופרים לתלמיד הסמ"ג)</p> <p>קס=קסת הסופר</p> <p>ראב"י=ראב"ה (ואור זרוע סי' שעג, כנה"ג סי' תרצ"א)</p>	<p>א"ח=אורחות חיים מלוניל (מנהג סופרים)</p> <p>א=כ"י אקספורד קטולוג נויבויאר: 1=37, 2=138</p> <p>ב=הספריה הבריטית: 4=7620, 5=SLOANE=2641</p> <p>ה=הללי ע"פ ששון 82</p>
---	--

ספרד, פרובנץ וא"י									ספרי אשכנז								מגילת אסתר	
הנ"ך	ספר	כ"ו	בן	ר"י	ר"ט	רבינו	חומש		מגילות		תקוני סופרים			ספר				
הללי	א"ח	ו	אשר	חסיד	ר"ת	עלם	אליה	רגנשבורג	5ב	4ב	2א	1פ	1א	ראבי'	קס			
פ	ס	ס	-	ס				פ	ר	סד	ס	ס	ס	ס	ס	גם ושתי	א,ט	
-	ס	-	ס	-				-	-	-	פ	-	פ	פ	-	ביום השביעי	א,י	
/	-	-	-	פ				פ	סד	פ	ס	ס	ס	ס	ס	ויאמר המלך	א,יג	
פ	פ	ס	פ	פ				פ	רס	-	ס	פ	/	ס	ס	ויאמר ממוכן	א,טז	
ס	-	-	-	-				-	-	-	-	-	-	-	-	אם על המלך	א,יט	
ס	פ	פ	פ	פ				אחר	ס	ס	רס	רס	פ	פ	ס	אחר	ב,א	
ס	פ	פ	פ	פ				אישי יהודי	ס	רס	רס	ס	רס	ס	ס	אישי יהודי	ב,ה	
/	-	-	-	-				ובכל יום	-	-	-	-	-	-	-	ובכל יום	ב,יא	
ס	ס	ס	פ	ס				בימים ההם	ס	פ	פ	פ	פ	ס	ס	בימים ההם	ב,כא	
פ	פ	פ	פ	פ				אחר	פ	פ	ס	ס	ס	פ	ס	אחר	ג,א	
פ	ס	ס	פ	ס				ויאמר המן	פ	רס	-	ס	פ	פ	ס	ויאמר המן	ג,ח	
ס	פ	ס	פ	ס		פש	ס	ומרדכי ידע	פש	ס	רס	סד	פ	/	ס	ומרדכי ידע	ד,א	
/	-	-	-	-				ויאמר מרדכי	-	-	-	-	-	/	-	ויאמר מרדכי	ד,יג	
/	-	-	-	-				ותאמר אסתר	-	-	-	-	-	ס	-	ותאמר אסתר	ד,טו	
/	-	-	-	-				ויהי ביום	-	-	-	-	-	/	-	ויהי ביום	ה,א	
/	-	-	-	-				ויאמר לה	-	-	-	-	-	/	-	ויאמר לה	ה,ג	
/	-	-	-	-				בלילה ההוא	רס	סד	רס	ס	סד	ס	ס	בלילה ההוא	ו,א	
/	-	-	-	-				ויבא המלך	-	-	-	-	-	-	-	ויבא המלך	ז,א	
ס	ס	ס	ס	ס				ויאמר המלך	ס	ס	ר	ס	ש	פ	ס	ויאמר המלך	ז,ה	
פ	ס	פ	ס	-				ויאמר חרבונה	-	-	-	-	-	-	-	ויאמר חרבונה	ז,ט	
פ	ס	פ	פ	ס				ביום ההוא	ס	רס	ס	ר	ס	ס	ס	ביום ההוא	ח,א	
פ	ס	ס	-	ס				ותוסף אסתר	ס	פ	-	ס	ש	/	ס	ותוסף אסתר	ח,ג	
פ	ס	/	ס	ס				ויאמר המלך	ס	ס	ר	רס	ס	/	ס	ויאמר המלך	ח,ז	
פ	ס	/	ס	ס				ומרדכי יצא	-	רס	-	סד	ס	ס	ס	ומרדכי יצא	ח,טו	
ס	ס	ס	-	ס				ואת פרשנדאת	ס	ס	ס	ס	ס	ס	ס	ואת פרשנדאת	ט,יז	
ס	ס	ס	ס	ס				עשרת	ס	ס	ס	ס	ס	ס	ס	עשרת	ט,יט	
/	-	-	-	-				ותאמר אסתר	-	-	-	-	-	/	-	ותאמר אסתר	ט,יג	
/	-	-	-	-				ויכתב מרדכי	-	-	-	-	-	/	-	ויכתב מרדכי	ט,טכ	
ס	ס	פ	ר	ס		פש	ס	ותכתב אסתר	ס	פ	ר	ס	ס	ס	ס	ותכתב אסתר	ט,טכט	
פ	ס	פ	פ	ס				וישמע המלך	ס	ס	פ	פש	ס	ס	ס	וישמע המלך	י,א	

ג. אך הר"ש המובא בתיקון ראב"ה הל' מגילה סי' תקמ"ח (ואור זרוע סי' שעג), כתב: **בפרשיות לא שמעתי אם פתוחות אם סתומות, ומסתברא לעשותן סתומות כעין תפילין ומזוזות.** עכ"ל. והנה האור זרוע היה רבו של מהר"ם מרוטנבורג [ש"ד חו"מ קע"ו סוסקט"]; שם הגדולים ערך מהר"ם (מאיר) מרוטנבורג (מערכת גדולים אות מ' סי' כט ד"ה מהר"ם מרוטנבורג תלמיד), ולא שמע כלל על קבלת ר"ת של סתומות, וכן כל הקדמונים המעתיקים דברי ר"ת בפרטי דיני המגילה כס"ת, אינם מזכירים שיש קבלה¹³ מר"ת¹⁴ שכל פרשיות המגילה הן סתומות. ולא עוד אלא מצינו עדות מפורשת של רבי יהודה החסיד שלא היו כל פרשיות מגילת ר"ת מכתב יד קדשו. סתומות - והיו בה מקצת פתוחות. ובהכרח התה"ד לא ראה כל זה¹⁵, ולכן

¹⁵ שלא ייתכן שראה דברים אלו ולא הביאם בכור הבחינה לקיימם או לדחותם, ובמקום זה כתב דברים מדעת עצמו. ואין זה תימה שהרי תרומת הדשן כתב בהדיא בפסמים וכתבים: 'א' ובלקט יושר וי"ד עמ' פא שאין ספק אור זרוע גדול בידו [וכ"כ בשו"ת מהר"ל כ"ס נד]. וכן הוא מביא מדברי הראב"ה

בהעדר הסבר מניח את הדעת, תלה הסתומות בסיבה הטבעית והפשטה - בר"ת ובמסורת. אך כיון שמתבאר שאין כאן מסורת רבינו תם, ולא ידעו הקדמונים על מסורת סתומות, אם כן בהכרח לתלות סתומות מהר"ם בדברי רבו האו"י¹⁶ בשם הר"ש^{16*}, ובפרט לאור הכלל מסור בדינו דאפושי פלוגתא לא מפשינן.

ד. וביאור דברי הר"ש הוא, כי מצינו מחד גיסא ספר תורה שפרשיותיו באו במסורת קבועה של צורת פתוחה או סתומה, ומאידך גיסא מזוה [ותפלין לשיטתו], שאין מסורת קבועה של צורת פתוחה וסתומה, אלא שנהגו לכתחילה לעשותן סתומות ואם עשאן פתוחות כשרה [כמנחות לב.]. וכיון שלשיטת הר"ש החולק על ר"ת וסובר שאין למגילה כל דיני ספר תורה, וכשרה בשינוי צורת הפרשיות כמ"ש בתה"ד הנ"ל, א"כ דין פרשיות המגילה דומה לפרשיות תפלין ומזוזות, וא"כ מסתבר ללמוד מהן ולעשות פרשיותיה סתומות לכתחילה. [ולר"ש אין סיבת סתומות המזוזה מכיון שכן היא בתורה¹⁷ כשיטת רש"י והרמב"ם וכדקיי"ל בתפלין, דא"כ לא שייך זה לתפלין [שיש בהן פרשיות פתוחות בתורה] ומגילה, כמו שהעיר הגרי"ז בחידושי למנחות שם].

ה. ברם כיון שמהר"ם פסק כר"ת וגם כר"ש [כנ"ל], בהכרח ס"ל שגם ר"ת מודה שאין מגילה נפסלת בשינוי פרשיות, [דאל"כ אין שום דמיון בין מגילה שפרשיותיה במסורה ופסולות בשינוי, לפרשיות תפלין ומזוזה]. ויליף לה מדין אותיותיה מטושטשות ומקורעות (מגילה יח:). [שנשאר ריוח פרשה ואעפ"כ המגילה כשרה¹⁸]. וא"כ לשיטתו מגילה היא ממש דומה לתפלין ומזוזות שנפסלים בחסרות ויתרות וכשרים בשינוי פרשיות, ושפיר יש ללמוד דינן מתפלין ומזוזות כהר"ש הנ"ל. ומתבאר דאין צורת פרשיות המגילה מסורת [דלא נאמר דין חילוק צורת פתוחה וסתומה אלא בתורה - אך במגילה נקבעו רק רווחי הפרשיות, ולא נאמר בהן קפידא בצורתם], ושלכו"ע אין שינוי פרשיות פוסל במגילה.

ו. אך לדידן דקיי"ל לענין תפלין ומזוזה, שכותבים פרשיותיהן כמו שהן בתורה, א"כ שוב אין מקור לסתומות במגילה, ואין לכתבה אלא ע"פ מסורת ככל כתבי הקודש. ואכן ניכרת מסורת משותפת של פתוחות בספרים המדויקים כגון ארחות חיים מלוניל [שהעתיק קבלת הסופרים איש מאיש] ובן-אשר. ובודאי לפ"ז יש לחלק בין דין מזוזה שאין נפסלת בשינוי פרשה, לבין כל כתבי הקודש ומגילה מכללן. ולפי חילוק זה אין מקום ללמוד סתומות המגילה מתפלין ומזוזות - ואף הר"ש עצמו רק כתב **"ומסתבאר"**.

ז. ולמדנו א"כ, שאין שום קושיא על הפרשיות הפתוחות של הקדמונים - ואדרבא, הרי מתבאר שעיקר ההלכה נותן שפרשיות המגילה הן מסורת דוקא דומיא לתפלין לדידן. ואף לדברי התה"ד [ע"פ הנחתו שהסתומות הן מסורת ר"ת] שהם מקור דברי הרמ"א, הרי סתומות המגילה הן מסורת מיוחדת על כל ריוח פרשה בפני עצמה בלי סברא, וכיון שרבו המחלוקות בספרים הקדמונים והמאוחרים ביחס למקומות רווחי הפרשיות, אם כן מסורת תה"ד והרמ"א אינה ידועה לנו - ואדרבא ההופך הפתוחות שבספרי הקדמונים לסתומות בעקבות דברי הרמ"א, הרי הוא מאבד מסורת הקדמונים, ונמצא כותב שלא ע"פ שום מסורת - וזהו נגד פסק התה"ד והרמ"א לחוש לשיטת ר"ת שלדעת תה"ד שינוי פרשיות פוסל לדידה. גם אין טענה על פתוחות הקדמונים מהרמ"א הפוסלן, שהרי מדברי התה"ד מבואר, שלא רצה לפסול הפתוחות אלא משום שינוי מהמסורת, אך פשיטא שלא עלתה על דעתו לפסול **מסורת** של פתוחות. וכן מבואר ברמ"א יו"ד ע"ה ס"ב שאע"פ דקיי"ל בספר תורה שהעיקר כהרמב"ם, מ"מ ספר שיש לתלות שנכתב ע"פ מסורת אחרת כלשהי כשרה - וכ"ש במגילה.

ח. ומתבאר מהנ"ל, שמגילת הקדמונים הכתובה ע"פ מסורת פתוחות היא כשרה לכו"ע, דאף לר"ש ומהר"ם אין דין הסתומות אלא לכתחילה כמזוזה [ואף בדורותם לא הקפידו הסופרים לכתוב סתומות כמבואר בתה"ד]. ולא עוד אלא צורת ה"פתוחה לכו"ע" של השו"ע, היא סתומה לר"ת ומהר"ם [עי' שו"ת חתם סופר יו"ד סי' רסא]. ומגילה הכתובה כן, כל פרשיותיה סתומות לשיטתן! ועוד הקדמונים כתבו ע"פ עיקר ההלכה שיש לכתוב ע"פ המסורת דוקא¹⁹ [כלומר אע"פ שאין מדקדקים בטעויות, היינו רק בדיעבד, אבל לכתחילה דאי יש להקפיד. ועוד גם בנ"ך נאמר הדין של אל תשכן באהלך עולה כיו"ד רע"ט ס"א ובנושא כלים], ולתה"ד והרמ"א ע"פ שיטת ר"ת הוא לעיכובא גם במגילה.

ט. מיהו מגילות דידן שכל פרשיותיהן סתומות ע"פ מהר"ם כהכרעת הר"ש²⁰ בניגוד למסורת הקדמונים, כבר נתבאר שבין להר"ש ובין למהר"ם ע"פ שיטת ר"ת, אין לפסלן בשינוי פרשיות, וכן עיקר שהרי תה"ד עצמו בא מכח מהר"ם. וכן הרמ"א עצמו [בסי' תרצ"א ס"ב] פוסק שחסרות ויתרות אין פוסלים כר"ש ודלא כר"ת. ולכן אף דקבלת התפלין שלנו סותרת המגילות הסתומות שלנו ע"פ הר"ש [עי' מג"א סי' לב סקמ"ט בשם ב"י], מ"מ אין כאן פסול. ובזה יישבנו הקדמונים וגם מגילותינו להלכה.

כסדר מכלי שני [כגון ממרדכי, הגהות מיימוניות, הגהות אשר"י ואור זרוע הקצר] כגון בתה"ד סי' לב, עה, פא, פד, ק', קט, קכ, קלב, קנג, קנט וכו'. ואף בתשובה זו עצמה הביא מהגהות מיימוניות [בשם הר"ש] במקום להביאו ממקורו בראבי"ה ואור זרוע הגדול.

¹⁶ וכ"כ בחידושי הגרי"ז על הרמב"ם סוף הלכות מגילה ורבי אפרים זלמן הלוי סלוצקי בהסכמתו בראש ספר "מסורת התורה והנביאים" לר"פ פינפער. ^{16*} ולכן לא הוצרך לפרט מקומות הפרשיות - משא"כ אם הפרשיות הסתומות הן קבלה כפרשיות ספר תורה שכל אחת ואחת היא קבלה בפני עצמה, היה צריך לפרט את מקומות הפרשיות שעליהן באה הקבלה שהן סתומות. כי אי אפשר לקבוע צורת סתומה לפרשה שלא היתה כלולה ברשימה המקורית של פרשיות סתומות - והרי רבו המחלוקות בקדמונים במקומות הפרשיות עצמן.

¹⁷ עי' מה שכתבנו בזה בספר "בירור הלכה" תליתאה יו"ד סי' רפ"ה עמ' שנב. ¹⁸ ועל כרחק היינו מדין איגרת (כמ"ש הר"ן דף ה' בדפי הרי"ף), דבס"ת כה"ג פסול. ולכן ס"ל למהר"ם דמדין השמיט ומטושטשות, גם ר"ת יודה שפרשיות יש להן דין איגרת. וחז"ן מדבר אחד לאו דוקא כמ"ש בשו"ת באר שבע סי' מז. וממהר"ם עצמו מוכרח כן, כי תיכף אחרי **"וכל פרשיותיה סתומות"** כתב **"ומניח בסופה כדי לגול עמוד ובראשה כדי לגול את כל המגילה"**, וזהו שלא כדין ספר תורה שצריך שני עמודים. וכן דין אותיותיה מטושטשות ומקורעות אינו כספר תורה, וכן דילג הסופר תיבות ואותיות, וקריאת מקצתה בעל פה אינם כדין ספר תורה כנ"ל. ובאמת בתשובת ר"ת עצמו שבאו"ז סי' שע"ג הלשון: **"חריץ ממה שחברה התלמוד לאיגרת"**.

¹⁹ וכן דעת שאר הקדמונים כגון תקון ראבי"ה, ארחות חיים מלוניל, ור"ת, רבי יהודה החסיד, רבינו אליהו ורבי יוסף טוב עלם במגילות שלהם (וכן מוכח מהגהות אשר"י ופסקי אור זרוע הקצר סוף פ"ק דמגילה [נדפסו בסוף הרא"ש השלם על מסכת מגילה] והמנהיג הלכות מגילה [מהדורת מוסד הרב קוק תשל"ח] שכתבו דין פתוחה וסתומה במגילה). וכן למנהגנו בתפלין ע"פ רש"י רמב"ם ורא"ש שרוב הפרשיות פתוחות, א"כ אין שום יסוד לכתוב מגילה שלא ע"פ מסורת - והיא השיטה הפשוטה.

²⁰ ואע"פ שמגילותינו הן סתומות **בהשפעת** תה"ד והרמ"א, מ"מ איננו נוהגים **"מסורת"** הרמ"א אלא כמהר"ם ע"פ הכרעת הר"ש שמסתבר לדמות מגילה למזוזה (ותפלין לשיטתו). הגע עצמך: אילו קיבלנו מתה"ד והרמ"א רשימה מפורטת של פרשיות שכל אחת מהן סתומה בזכות עצמה, ושנתקבלה במסורת איש מאיש למעלה בקודש, ותולים מסורת זו בקבלה ממגילת מרדכי ואסתר, אזי היינו נוהגים כמסורת הרמ"א. אך השתא מקור סתומותינו הוא בהכרעת הר"ש מסברא בניגוד לשיטת תה"ד והרמ"א שיש לכתוב ע"פ מסורת דוקא. והמערער על סמכות מסורת הקדמונים מפני מנהגנו של "מסורת הסתומות של הרמ"א" (ע"פ תה"ד), הוא כמו אותו חכם הבונה בית הכנסת בצפת, ושם ההיכל בצד מזרח בטענה שברמ"א סי' צד ס"ב מבואר שאנו מתפללים למזרח. כי פשוט הוא שבני צפת המתפללים דרומה אין בהנהגתם סתירה לדברי הרמ"א הנ"ל שנכתבו על היושבים מערבה לא"י.